

loovigen bewijst, veel is, dat hen leidt en ten deele verlicht. Doch de Schrift doet ons zeer kritisch staan tegenover de levensopvattingen der ongelovigen. In hun leven ligt de tendenz, om zich met dien zegen van God vrij te maken.¹⁴⁾

Aan den ontwerper dezer conceptie is de critiek niet gespaard. Waarschijnlijk heeft reeds Prof. Grosheide zich op de antirevolutionaire partijconferentie in 1935 tegen hem gericht. Prof. Grosheide geeft toe, „dat de geloovigen de weldaden Gods in andere betrekking ontvangen dan de ongelovigen. Maar — zegt hij — „dan moet men die betrekking tot de bijzondere genade rekenen en niet de natuurlijke weldaden, die naar Matth. 5:45 voor allen dezelfde zijn en die tot de algemeene genade behooren.“¹⁵⁾ Van belang is hier, wat men onder genade verstaat. Als genade een verhouding, een betrekking, een relatie aanduidt, en van de weldaden onderscheiden moet worden als de stroom van de bron, waaruit ze vloeit¹⁶⁾, dan is het verschil van gevoelen misschien, ten deele althans, op een spraakverwarring terug te brengen. Wel werd onder ons totnogtoe bij het spreken van algemeene genade niet zoozeer op de relatie, dan wel op de gaven gelet.

Doch het verband — reeds betaamt ons bijna een verontschuldiging voor het wel wat uit het oog verloren hebben der proporties, oftewel voor het afdwalen van ons eigenlijk onderwerp — laat niet toe, dieper op de critiek, die met name op de exegete van Ds de Graaf is uitgebracht, in te gaan.

We wonnen in dit artikel toch wel iets. De gedachte, dat Christus niet buiten de weldaden der gemeene gratie staat, wint veld. Het gaat dus zeker de moeite loonen, nauwkeurig naar de Schrift te luisteren in haar spreken over de beteekenis van Zijn koninkrijk voor het gansche leven; ook voor de overheid.

Ook kunnen we de opvatting, dat het kind Gods op twee terreinen zijn leven leiden moet, loslaten, naar ons dunkt. De „weldaden der algemeene genade“ ontvangt het krachtens den band aan Christus. Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons met Hem niet alle dingen schenken? Rom. 8:32. We hebben nu nog maar zijn voortdurende gebondenheid aan Christus en zijn Koninkrijk te zien in de vervulling van zijn roeping, op ieder levensgebied.

In dit opzicht kunnen we leeren van Prof. Schilder. De kern van zijn critiek op Kuypers opvatting, en op wat men daarvan gemaakt heeft, ligt wel hierin, dat hij het woord gratie hier te begrensd en te eenzijdig acht. Het uitgangspunt onzer redeneeringen over kwesties van cultuur moet niet gekozen in de idee der gemeene gratie, maar in de gereformeerde ambtsidee. We moeten niet zien, op wat we nog hebben, ons nog gelaten is, maar op wat nog wacht op ons aanvallen. En dan wordt geen mensch in eenig opzicht van zijn taak ontslagen. Dan is precies dezelfde gezags-absolutie in Gods gebod, dat de mensch b.v. zal bidden en aanbidden (wat men tegenwoordig bij voorkeur „religieus“ noemt), als ook in dien anderen eisch van Hem, dat de mensch de aarde zal bebouwen en bevolken (wat men tegenwoordig bij voorkeur „cultureel“ noemt). Wie door God bewogen is, werkt over heel de linie van den voor hem bereikbaren kosmos. En petroleum is eerder dan wierook een uitdrukkelijk thema van den bijbel geweest.¹⁷⁾

Maar dan is het ook niet zoo, dat op een bepaald levensgebied, b.v. dat der overheid, nog mag, wat op een ander, b.v. in de kerk verboden is. Dan wordt het zoo, dat God in 't rijk van Christus heerschen blijft alom, ook heerschen in het handhaven van de eigen structuur van elk levensgebied, en in de eigen wet van elken kring van het door Hem tot Zijn eer geschapen en behouden leven.

W.

R. S.

1) Kuiper, Gemeene Gratie, II, bl. 345; Anders sluip de leugen in, en gaat men ontdekken de velerlei deugden in de ongelovigen die men toch voor oogen ziet, en als gevolg hiervan houdt men op voor zichzelf aan een reinen en godzaligen wandel nog meer waarde te hechten, indien men maar gelooft en bewegingen des vredes in zijn hart voelt. Bij ontstentenis van een gedrag, een karaktervorming, en een wandel, die der wereld eerbied afdwingt, gaat men dan heil zoeken in vrome allures, in vrome gemaaktheden, en onnatuurlijkheden, en op die wijze kan het niet anders, of geestelijke hoogmoed drijft de nederigheid van zln uit, enz.

2) Nog adviseert de Dr A. Kuyperstichting in dezen geest, A. R. Staatk. mndt. uitg. 12e jaarg. 1936, bl. 42 v.

3) Grosheide, Natuur en genade... A. R. Staatk., mndt. uitg. 11e jaarg. 1935, bl. 537. Prof. Grosheide wil ook het ambtsgebed in den naam van Christus, zij het wellicht op anderen grond.

4) Dr K. Schilder, Wat is de hemel? Kampen, 1935, bl. 288.

5) Vollenhoven, Calvinisme en Reformatie, bl. 46, 47. Naar hem verwijst Schilder, Wat is de hemel? bl. 289.

6) Zie voor zijn betreffende geschriften aant. 2 van het vorige art.

7) Men zie ook Vollenhoven, a.w. aant. 43.

8) De Graaf, Vox Theologica, VII, bl. 70.

9) Idem, bl. 71. Men lette erop, hoe dit zoo spreken bijna onmogelijk, althans historisch niet denkbaar is, zonder vorming door de theologie van Kuiper.

10) Dezelfde, Philosophia Reformata, I, bl. 20. Voor de Graaf bedoeling kan men ook zien het begin der eerste afl. van zijn Verbondsgechiedenis, waar hij, wat gewoonlijk werkverbond genoemd wordt en wat men ook scheppingsverbond noemt, aanduidt als verbond van Gods gunst.

11) Idem, bl. 23.

12) Idem, bl. 26.

13) Dezelfde, De Heilige Schrift enz., bl. 17 v. Vox Theol. VII, bl. 72.

14) Stelling 6 van het referaat ter ouderlingenconferentie. In dien geest ook Schilder, a.w. bl. 289: We droomen dan niet meer van een „gemeene“ cultuur, maar krijgen dan oog voor tweeërlei: het gehoorzaam-gaan- worden in de cultuur ter eener, een tegen God in overtreding zijn in de historie der cultuur ter anderzijde.

15) Grosheide, a.a. bl. 538.

16) Zie de Graaf, Philosophia Reformata, I, bl. 18. Zie Vollenhoven, a.w. bl. 45, maar ook Bavinck, Dogmatiek, III, bl. 578.

17) Schilder, a.w. bl. 284, 288, en De Reformatie, 16e jaarg., no's 25 en 26.

UIT DE SCHRIFT

De weldaad der diepten.

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!

Psalm 130:1.

Welk een zegenende gave Gods is het loch, als we in diepten bidden mogen.

Diepten kent elk menschenleven. Er is niemand, wiens weg uitsluitend over de hoogten gaat; maar ieder wordt op bestemde tijden door Gods hand geleid in de laagten van rampspoed en teleurstelling, van rouw en leed; er is een veelheid van diepten — de psalmist spreekt in het meervoud. En de bangste diepte is die van schuldkenning en overtuiging van Gods recht, waar de weg doorheen gaat van al Gods kinderen.

Maar hoe zou het ons nu zijn, zoo er in die diepten geen gebed ware; geen roep naar boven. Zoo er geen uitgang ware naar God, om onze ziel voor Hem uit te storten. Zoo we stom moesten blijven, of slechts met menschen konden spreken. Dan kwamen we om.

Want in de diepten werken duistere krachten: de diepte heeft haar eigen verzoeken. Verzoeking van onverschilligheid en ongevoeligheid, van wrevel en opstand, van wanhoop en vertwijfeling; verzoeking om dof te gaan zwijgen, of wild zich aan God en menschen te ergeren.

Doch nu is er één heilzaam middel om in de diepten recht te verkeerren, en niet onder te gaan. Dat is het gebed.

„Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!“

Immers wordt dan de gemeenschap bewaard tusschen ons in de diepte en God daar in de hoogte, en ons hart blijft dan open en levend.

En dat is het voornaamste.

Want het ergste is niet, in de diepte te zijn; maar het ergste is, vanuit die diepte niet meer naar boven te zien. Dan versterven we. Doch wanneer we omhoog blijven zien en roepen, dan blijven we daar beneden levend. Met een biddend hart kunnen we nooit omkomen.

Wat heeft dan God in allerlei diepte van nood en ellende een onwaardeerbare weldaad geschonken, dat Hij ons daar het gebed gegeven heeft. Veel moeten we daar beneden loslaten; veel steun ontzinkt ons; vele stemmen gaan daar zwijgen; doch dan begint juist in de laagte het goud des gebeds te blinken.

De kostbare weldaad van het gebed komt het meest uit in de diepte.

Ook deze weldaad heeft de Heere Jezus voor ons verworven.

Hij is het, die hier door Zijn Geest uit Israël spreekt, — Hij, levend en werkend in Zijn volk. In Gethsemane en aan het kruis heeft Hij de eigenlijke diepte voor al de Zijnen doorgemaakt, de volle diepte der ellende. Ook heeft Hij daar als Borg al de verzoeken doorstaan die van de macht der duisternis in de diepten uitgaan. Hij heeft ze heilig doorstaan, — ook Hij als mensch — in de kracht des gebeds. „Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!“ — dat woord is in zijn volle beteekenis uitgekomen in Jezus Christus. Het is Zijn Middelaarsroep geweest. „Mijn God, mijn God!“...

Nu ligt in Hem, als Hoofd der Zijnen, de genade-weldaad van het gebed uit de diepten; een weldaad, die de Heere door Zijn Geest, om Jezus' wil en in Zijn gemeenschap, ons wil schenken.

Ja, God gebruikt soms met opzet de diepte, juist om dat gebed bij ons te werken.

De psalmist spreekt van „roepen“, 't welk zielekracht en zielespanning uitdrukt. En hoe menigmaal ontbreekt ons dat. In het vlakke leven zonder golving, kan, helaas, de gebedsbehoefte zoo verflauwen, en treedt soms voor geruimen tijd de werktuigelijkheid in, waardoor we wel spreken, maar niet meer roepen. Dan kwijnt ook het geestelijk leven. En dan wil God juist de diepte gebruiken, opdat we alle matheid afschudden, en de ziel weer in levende kracht en bewustheid zich op den Heere gaat richten. Zoo wordt de diepte zelf een zegen; en wanneer de Heere daar in de laagte dan het gebed wil schenken, dan vereenigen die twee, — diepte en gebed, — zich tot één weldaad, — de weldaad der diepten.

Beseffen wij dan in alle zorg en levensnood onze afhankelijkheid van den Heiligen Geest en de noodzakelijkheid der gemeenschap met Christus; opdat, — wat ons ook ontnomen worde, — de Heere ons dit genadig schenke en onderhoude: — „Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!“

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

Van zijn geloof verzekerd uit de vruchten. (III. Slot.)

Na hetgeen in de vorige artikelen gezegd is, kan ik kort zijn bij mijn toelichting op stelling III. Deze luidt als volgt:

Ook een geloovige, die tot zekerheid des heils kwam, kan geraken in twijfel omtrent de echtheid van zijn geloof. Om dezen twijfel te overwinnen is het onderzoek naar de vruchten des geloofs van het grootste belang. (Vergel. D.L. V, 11, 13.)

Een van mijn bezwaren tegen wat Ds van Dijk schreef is ook dit, dat hij in zijn krachtig en vurig pleidooi voor het zuiver houden van de reformatische waarheid der rechtvaardigmaking door het geloof alleen, te zeer uit het oog verliest, dat de geloovige voor geen 100 % geloovige is. Bovendien, het leven des geloofs heeft zijn tijden van eb en vloed.

Zoo beleden de Dordtsche Vaderen: Ondertusschen getuigt de Schrift, dat de geloovigen in dit leven tegen onderscheidene twijfelingen des vleesches strijden, en in zware aanvechting gesteld zijnde, dit volle betrouwen des geloofs en deze zekerheid der volharding niet altijd gevoelen¹⁾.

En Calvijn zei van de zekerheid des geloofs, dat deze zekerheid geen zekerheid is, die door geen enkele twijfeling geraakt wordt en niet een gerustheid, die door geen enkele bekommernis wordt aangevallen; ja veeleer zeggen wij, dat de geloovigen een voortdurenden strijd hebben met hun eigen gebrek aan vertrouwen²⁾.

Zoo kan het ook gebeuren, dat een geloovige, die tot zekerheid des heils kwam, toch geraakt in den storm van twijfel omtrent de echtheid van zijn geloof. Dan n.l. als hij door grove zonden den Heiligen Geest heeft bedroefd en de zekerheid der schuldvergifenis sterk wordt aangevochten. Een beschuldigende consciëntie neemt immers de vrijmoedigheid des geloofs weg, waardoor de geloovige anders den twijfel aan de oprechtheid van zijn geloof aanstonds als een satanische verzoeking kan afwijzen. In zulk een situatie — zoo schreef ik³⁾ — kan de geloovige in den weg van zelfonderzoek door den Heiligen Geest uit zijn vroegere „goede werken“ als uit de vruchten van de oprechtheid van zijn geloof verzekerd worden, d.w.z. de zekerheid (behouden of opnieuw verkrijgen, dat hij, ondanks de zonden, welke hem zoo benaauwen, toch geen huichelaar is⁴⁾).

En als Ds van Dijk vraagt: Wie kan zichzelf zoo nauwkeurig onderzoeken, dat hij met absolute zekerheid zou durven zeggen: „dat heb ik“ of „dat heb ik niet“? dan zal ieder aan Ps. 19:13 denken: „niemand“. Ik wil daarom hier herinneren aan Ps. 139:23/24. Juist omdat het hart des menschen zoo arglistig is zal de geloovige zichzelf onderzoeken met een beroep op des Heeren Alwetendheid. Dan wordt de cirkel gebroken.

De Heilige Geest brengt tot rust in door Hem gewekte zekerheid; dezelfde, die den geloovige door de belofte des Evangelies ook weer overtuigt, dat hem uit genade al zijn zonden vergeven zijn.

Hierbij nu zijn er ook weer de momenten, waarin het geloof van den aangevochtenen, toevlucht neemt en toe-eigent, en daar tusschen in ligt het wachten op den Heere. Dit wachten ontleent zijn grond en recht aan Gods Woord, en het ontvangt steun en moed uit het getuigenis der vroegere goede werken.

Ds van Dijk vergeet in het algemeen te zeer het onderscheid tusschen het recht om te mogen gelooven (roeping, belofte, doop) en de kracht om te kunnen gelooven (de werkingen des Heiligen Geestes in ons). Het recht om te mogen gelooven in de schuldvergifenis valt niet steeds aanstonds samen met de kracht het te kunnen gelooven⁵⁾.

Ik kom tot mijn laatste stelling (IV). Het eerste gedeelte daarvan luidt als volgt:

Het zelfonderzoek, waartoe de Heilige Schrift de geloovigen roept, heeft betrekking op de vraag: verkeert gij als geloovige in de positie, waarin ge als geloovige behoort te verkeerren.

Een aanval op de echtheid van hun geloof zullen de geloovigen als verzoeking afwijzen.

We zijn het er over eens, dat we een bekommerde niet zullen aanraden zijn twijfel te overwinnen door zelfonderzoek. De twijfel aan de oprechtheid van zijn geloof hangt daarvoor veel te nauw samen met zijn twijfel aan de belofte der schuldvergifenis⁶⁾.

Ook is er geen verschil van opinie over de noodzakelijkheid van zelfonderzoek inzake de heiligmaking. De vraag: verkeert ge als geloovige wel in de positie, waarin ge als geloovige behoort te verkeerren? wordt ook door Ds van Dijk zeer beslist gesteld. Dit zelfonderzoek als middel tot zelfbeproefing (heiligmaking) wordt door niemand bestreden.

Het verschil loopt allereerst over de vraag of de geloovige ook zijn geloof zelf aan critiek moet of mag onderwerpen. Ik meen van niet, maar wijs daarbij aanstonds op het onderscheid tusschen het geloof zelf en de werkzaamheden van het geloof. Deze werkzaamheden moeten wel worden getoetst. En daar wij het sola fide niet alleen laten gelden in de rechtvaardigmaking maar ook in de heiligmaking⁷⁾, liggen de werkzaamheden des geloofs in de liefde (goede werken) ten dezen in één lijn met de werkzaamheid in het kennen en ver-trouwen.

Ook al is men van meening⁸⁾, dat 2 Cor. 13:5 geen

vermaning be-
de echthe-
maar met h
steeds staan h
op zichzelf mo
Ik ben dus
het geloof zek
geloof zelf nie
ondergraaf m
der laatste ma
dan zelf weer
mag niet. De g
achtigheid van
Hiermee is e
Want voor de
den verzeke
dat ook de g
es heils, aan
ander stelling
ijde in staat e
al te wijzen,
Wanneer een
Zijn aangezicht
gegeven wordt
een geloovige
De beschuldig
waarmee houdt
verstelling om
hij gedrongen z
heid. Ik kan de
over bij de toe

Al heeft het
angel betrekking
n de positie, v
leeren? en al
n de echtheid
d te wijzen,
dit sluit niet
terrein van he
laat stellen: s
schuldvergifenis
Hierbij heb
1905, welke ons
alles Israël is, v
onderstellingen,
liggen, staat vo
t waarachtig
an den verbond
reft.

Tot die ong
schijn-geloof
Daarom mo
gemaakt, dat
ben in het aar
blijven, maar o
phoorzaamheid
maakte betref
de verbondsbele
phoorzaamheid
aar is de roem
geheeld.

Dit is geen ab
naar we mee r
Ds van Dijk
diende der sch
niet te onderzoe
zijn verzet teg
sterke critiek d
tijd beperkt g
en, daar men
schijn-geloovigen
king. Wij zijn
tek, dat zic
geloof. De de
zwijgt, door den
maakt aan h
Als Ds van D
tekening, dat ge
door de „kenmer
dan vergeet hij
medikers dat m
het bevel⁹⁾ -
Heiligen Geestes

De Heilige Gee
king gebruik,
onderzoek en ze
de bekeering¹⁰⁾.
Daarom volgen
lijdenis, waar c
genoemd, op de
wanneer zij, aut
zeker Jezus Chr
de gerechtigt
waaste liefhebb
och ter linkerha
werken. Alzoo no
makheid in hem
den Geest alle d

1) D. L., V, 11
2) Idem, III, II,
3) Het H. Avom
4) Heid. Cat., v
5) Uitvoeriger b
broedmaal, blz. 12
6) Het ik schreef in
verwees naar Ps. 1

LEVEN

vruchten. (III. Slot.)

gezegd is, kan ik
ling III. Deze luiheid des heils kwam,
e echtheid van zijn
innen is het onder-
fs van het grootsteDs van Dijk schreef
vurig pleidooi voor
cische waarheid der
alleen, te zeer uit
oor geen 100 % ge-
s geloofs heeft zijnOndertusschen ge-
in dit leven tegen
esches strijden, en
dit volle betrouwen
harding niet altijdas geloofs, dat deze
geen enkele twijfel-
heid, die door geen
evallen; ja veeleer
oordurend strijd
trouwen?).i geloovige, die tot
aakt in den storm
n zijn geloof. Dan
eiligen Geest heeft
ldvergiftenis sterk
igende consciëntie
geloofs weg, waar-
aan de oprechtheid
anische verzoeking
zoo schreef (ik 3) —zelfonderzoek door
e „goede werken“
eid van zijn geloof
eid (behouden of)
de zonden, welke
elkaar is 3).kan zichzelf zo
absolute zekerheid
„dat heb ik niet“
ende antwoorden:
eren aan Ps. 130:
chen zoo arglistig
en met een beroep
ordt de cirkel ge-door Hem gewekte
ge door de belofte
te hem uit genadeenten, waarin het
cht neemt en toe-
wachten op den
ind en recht aan
en moed uit het
a.neen te zeer het
i mogen gelooven
it om te kunnen
Geestes in ons),
de schuldvergifte-
n met de kracht

7). Het eerste ge-

leilige Schrift de
op de vraag: ver-
e, waarin ge als

u geloof zullen de

een bekommerde
overwinnen door
chtheid van zijn
samen met zijn
giftenis 6).e over de nood-
de heiligmaking,
vel in de positie,
erkeeren? wordt
Dit zelfonderzoek
ing) wordt doorvraag of de ge-
ek moet of mag
wijs daarbij aan-
et geloof zelf en
werkzaamheden
wij het sola fide
digmaking maar
werkzaamheden
n) ten dezen in
kennen en ver-

Cor. 13:5 geen

vermaning bevat tot zelfonderzoek met het oog op
de echtheid of zekerheid des geloofs
maar met het oog op iets anders), dan blijft toch
steeds staan het feit, dat de Apostel zulk een onderzoek
op zichzelf mogelijk acht en stelt.Ik ben dus van meening, dat wie gelooft en door
het geloof zeker is van de vergeving zijner zonden, dat
geloof zelf niet aan critiek moet onderwerpen. Anders
ondergraft men zijn diepsten grondslag; datgene, wat
de laatste maatstaf en norm van critiek is, gaat men
dan zelf weer aan critiek onderwerpen. Dat kan en
mag niet. De geloovigen moeten de critiek op de waar-
achtigheid van hun geloof als verzoeking afwijzen.Hiermee is echter niet alles gezegd.
Want voor den twijfelende is de situatie anders dan voor
den verzekerde. Bovendien mag niet worden vergeten,
dat ook de geloovigen, die vaststaan in de zekerheid
des heils, aan het wankelen kunnen komen. Zoals ik
onder stelling III zeide is een geloovige niet ten allen
tijde in staat een aanval op de echtheid van zijn geloof
af te wijzen.Wanneer een geloovige in grove zonden valt, als God
Zijn aangezicht verbergt (D.L. V, 13) als Satan macht
gegeven wordt ons te verzoeken, dan staat ook zulk
een geloovige voor de vraag: ben ik een huichelaar?
De beschuldiging van hypocrisie komt op hem los.
Daarmee houdt zijn geloof niet op. Ook niet zijn geloofs-
verzekering om weer tot zekerheid te komen, al wordt
hij gedrongen zijn geloof te examineeren op zijn ech-
theid. Ik kan dit nu echter laten rusten, omdat ik hier-
over bij de toelichting van stelling III gesproken heb.Al heeft het zelfonderzoek der geloovigen dus als
regel betrekking op de vraag: verkeert gij als geloovige
in de positie, waarin ge als geloovige behoort te ver-
keeren? en al zullen zij in den regel iederen aanval
op de echtheid van hun geloof als verzoeking hebben
af te wijzen,dit sluit niet uit, dat de Heilige Schrift ook op het
terrein van het genadeverbond van Godswege de vraag
laat stellen: is het geloof, waardoor ge roemt in de
schuldvergiftenis, wel echt geloof? (Stelling IVb).Hierbij heb ik verwezen naar de verklaring van
1905, welke ons herinnert aan de waarheid, dat niet
alles Israël is, wat Israël heet. Zonder in te gaan op de
aardstellingen, welke achter de verklaring van 1905
staan, staat voor ons allen vast, dat niet alle gedoopten
in waarachtig geloof komen. Ook Ds van Dijk spreekt
an den verbondsvloek, die de ongehoorzame gedoopten
tikt.Tot die ongehoorzamen hooren ook de hypocrieten
en schijn-geloovigen, die zichzelf misleiden.
Daarom moet in de prediking duidelijk worden
gemaakt, dat het geloof niet alleen zijn werk moet
doen in het aannemen en rusten in de verbonds-
beloften, maar ook in het betrachten van de verbonds-
gehoorzaamheid, wat het liefhebben van God en den
naaste betreft. (Heiligmaking.) Waar geroemd wordt in
de verbondsbepalingen zonder betrachting der verbonds-
gehoorzaamheid in het houden van het verbondsgelofte,
waar is de roem vals en de zaligheidsverwachting
geheel.Dit is geen abstract geval, maar droeve werkelijkheid,
waar we mee rekenen moeten.
Ds van Dijk vergeet o.a. dit, dat het juist de groote
geende der schijn-geloovigen is, dat zij weigeren zich-
zelf te onderzoeken, of hun geloof wel echt geloof is.
Zijn verzet tegen dit zelfonderzoek heeft terecht een
sterke critiek doen loskomen (al is deze critiek niet
altijd beperkt gebleven tot datgene, wat zijn kernfout
is), maar men te diep gevoelt, dat we t.o. van deze
schijn-geloovigen een ernstige taak hebben in de pre-
diking. Wij zijn gehouden hen te roepen tot zelfonder-
zoek, t. d. dat zij uit de afwezigheid van de vruchten des
geloofs, die de prediking uit Gods Woord naar voren
brengt, door den Heiligen Geest zouden mogen worden
ontdekt aan hun onbekeerbaarheid en schijn-geloof.Als Ds van Dijk dit vergeefsch en schijn-geloof
in de meening, dat geen enkele hypocriet en schijn-geloovige
door de „kenmerken“-prediking kan worden ontmaskerd,
dan vergeet hij, dat dit het geval zou zijn, als wij
predikers dat moesten doen. Maar we hebben ook hier-
bij het bevel 6) van den Heiligen Geest, de belofte des
Heiligen Geestes.De Heilige Geest maakt van deze schriftuurlijke pre-
diking gebruik, om sommigen te dwingen tot zelf-
onderzoek en ze in dien weg aan zichzelf te ontdekken
de bekeering 10).Daarom volgen ook aanstonds in de Ned. Geloofs-
belijdenis, waar de merktekenen der Christenen worden
vermeld, op de woorden „...te weten uit het geloof en
aanneer zij, aangenomen hebbende den eenigen Zalig-
maker Jezus Christus“, deze woorden: „de zonde vlieden
in de gerechtigheid najagen; den waren God en hun
naaste liefhebben; niet afwijken noch ter rechterhand
noch ter linkerhand, en hun vleesch kruisigen met zijn
werken. Alzoo nochtans niet, alsof daar nog geen groote
macht in hen zij, maar zij strijden daartegen door
den Geest alle de dagen huns levens...“

TH. DELLEMAN.

1) D. L., V., 11.

2) Inst., III, II, 17.

3) Het H. Avondmaal, blz. 110.

4) Heid. Cat., vr. 86.

5) Uitvoeriger bespraken ik dit in mijn boek over het H.
Avondmaal, blz. 123—131. Voorts moge ik hier herinneren aan
wat ik schreef in art. I (onder c, 2de kolom), waarbij ik
verwees naar Ps. 130. Zeer verhelderend is in dezen ook Ps. 51.Volgens vers 1 is deze psalm door David vervaardigd
„toen de profeet Nathan tot hem gekomen was“.Nu komt hierbij aan de orde de vraag naar de verhouding
van dezen Psalm tot 2 Sam. 12:13. a) Toen zeide David tot
Nathan: Ik heb gezondigd tegen den Heere. b) En Nathan
zeide tot David: De Heere heeft ook uw zonde wegge-
nomen, gij zult niet sterven.Sommige exegeten zijn er toe gekomen om tusschen
Davids schuldbelijdenis (a) en de verzekering der schuld-
vergiftenis door den dienst van Nathan (b) een bepaalden
tijd te stellen, waarin dan Ps. 51 valt, daar in dezen psalm
nog gebeden wordt om schuldvergiftenis.Andere hebben het daarentegen zoo opgevat, dat aan
Davids schuldbelijdenis ten aanhoore van Nathan reeds een
tijd van boete en berouw is voorafgegaan, waarop dan Ps.
51 terug ziet, terwijl hij dan bij Nathans komst gelegen-
heid krijgt dit ook uit te spreken, waarop hij aanstonds
ontvangt de verzekering der schuldvergiftenis.Er is echter ook nog een derde mogelijkheid, welke we
o.a. bij Calvijn vinden. Volgens hem ziet de inhoud van
Ps. 51 op wat gebeurd is na de komst van Nathan. Eerst
toen is David uit zijn zondeslaap ontwaakt. Maar, zoo
vraagt Calvijn bij vers 11: Waarom heeft David de verge-
ving zijner zonden, die de profeet Nathan hem toch reeds
verkonddigd heeft (2 Sam. 12:13) niet eenvoudig aangegre-
pen?Was het dan niet een beleediging van God Zelf, als hij
aan het woord van Zijn profeet geen geloof hecht?David schijnt dus ongelovig, wijl hij, ondanks Nathans
woorden, vol vertwijfeling eerst nog meer zekerheid zoekt.
Intusschen is het volstrekt niet in tegenspraak met de
natuur des geloofs, dat een mensch, aan wien de genade
Gods reeds is toegezegd, toch nog voortvaart, hartstochtelijk
en ijverig te bidden om vergeving.Vergeten wij daarbij niet, dat wij met ons zwak geloof
ook niet dadelijk de gansche volheid der genade in ons kun-
nen opnemen. Zoo behoort het ons niet te verwonderen, dat
David in zijn angst driemaal, viermaal om vergeving smeekt
en vaker Gods aangezicht zoekt, om van de vergeving des
te zekerder te worden. Ja wij kunnen in het algemeen niet
ernstig om vergeving van onze zonden bidden, wanneer wij
niet reeds van te voren het geloof hebben, dat God ons ge-
nadig zal zijn.Wanneer God ons ook volledige vergeving schenkt, zoo
komen wij, vanwege ons kleingeloof, toch niet tot het sma-
ken van zijn volle goedheid. Zoo beantwoordt het herhaalde
gebed om dezelfde gave aan de mate van ons geloof. God
behoeft, wel is waar niet als een mensch, langzamerhand
zachter gestemd te worden, maar ons geloof komt, worsten-
dend, eerst langzaam tot de volle zekerheid.6) Hiermee wil ik niet ontkennen, dat het een middel kan
zijn. Ik denk aan het eerste „Somtijds“ van Brakel (zie art. I).
Bekend is het gezegde, dat God met een kromme stok een
rechte slag kan doen. Bovendien ligt hierachter altijd weer de
verhouding geloof—werken, zoodat er vaak veel onhelder-
heid in dezen is. Zie noot 5, art. II.

7) Gal. 1:20b.

8) Deze meening verdedigde ik zelf ook in mijn Avond-
maalsboek, blz. 138.

9) Ik denk aan teksten als Luc. 3:8, 9, Jac. 2:14 enz.

10) Zoo zegt b.v. Ds v. d. Born in zijn preek over Openb.
22:11 (M. G. 14 Juni '36, blz. 111) volkomen terecht: „Want
indien gij niet verandert in uw levensopbouw en levensopen-
baring.... ja dan is het de vraag of gij een Christen zijt...“
(curs. van mij, Th. D.). Dit element mag immers in de pre-
diking niet ontbreken.Dit is bij Ds v. Dijk in het gedrang gekomen, ondanks de
Heid. Cat., vr. 84.

Geloofsverzekerdheid en Zelfonderzoek. (III.)

Men voelt het aanstonds — de grondslag van Calvijn's
betoog, zooals dat in het voorgaande artikel is weerge-
geven is deze, dat de Corinthiërs als geloovigen
worden opgewekt zich te onderzoeken en te beproeven;
als geloovigen worden opgeroepen zich te bekeeren
van hun zondige minachting voor Paulus' apostelschap,
als geloovigen worden gewaarschuwd, dat indien
ze hun duidelijk genoemde zonde vasthouden, verwer-
pelijk zullen zijn.De vraag is nu: heeft Calvijn recht zoo te redeneeren?
M.a.w. ziet Paulus de Corinthiërs ook zoo? Gaat ook
Paulus bij al zijn bevelen, wenschen, hopen, vermanen
uit van het geloof—zijn der Corinthiërs?Ik herinner me nog levendig, hoe mij indertijd deze
visie van Calvijn op dezen tekst verbaasde. En ik trachte
na te gaan welke gronden Calvijn tot deze opvatting
konden gebracht hebben.Resultaat van het onderzoek daarna wil ik nu weer-
geven. We zullen eerst nagaan de aanwijzingen die de
brief in zijn geheel geeft over Paulus' kijk op de Corin-
thiërs en daarna willen we den tekst zelf gaan bekijken.Blijkens den eersten brief aan de Corinthiërs was de
toestand in de gemeente van Corinthe niet bijzonder
rooskleurig. Maar tusschen het schrijven van den eer-
sten en den „tweeden“ brief was er heel wat gebeurd.
Paulus was nog even overgekomen (2:1). Ook had hij een
(ons niet bewaarden) brief geschreven (2:4, 9; 7:8, 12).
Bovendien had Titus een poos in Corinthe vertoefd
(7:13). Tengevolge van al dien arbeid was de toestand
der gemeente aanmerkelijk verbeterd en kon Paulus nu
met groote vreugde en dank dezen „tweeden“ brief schrij-
ven. We zullen enkele uitspraken geven, waaruit Pau-
lus' oordeel over de Corinthiërs blijkt.1:17: En onze hoop van u is vast, als die weet,
dat, gelijk gij gemeenschap hebt aan het lijden, (gij)
ook alzo (gemeenschap hebt) aan de ver-
troosting.1:13: Want wij schrijven u geen andere dingen, dan
die gij kent, of ook erkent; en ik hoop, dat gij ze ook
tot het einde toe erkennen zult.1:21: Maar die ons met u bevestigt in Christus
... is God.

1:24: want gij staat door het geloof.

2:3: vertrouwende van u allen, dat mijn blijdschap u
aller (blijdschap) is.3:2: Gijlieden zijt onze brief als die openbaar
zijt geworden, dat gij een brief van Christus zijt.4:14: Wetende dat Hij, die den Heere Jezus opge-
wekt heeft, ook ons door Jezus zal opwekken en met
ulieden daar zal stellen (n.l. in de heerlijk-
heid).6:1: En wij, als medearbeiders, bidden u ook, dat
(Zie vervolg op blz. 374.)

Een dialoog met een standbeeld.

Ik droomde dat ik mij bevond op het plein
Eenzaamheid. Het had plaveisel van asfalt
en was omgeven door huizen van beton. Een
medelijdende boom had jaren geleden zich in-
gespannen om daar te groeien, maar zijn kale,
bladerloze staken van takken schenen wel in
wanhoop te schreeuwen: Brr, wat is het hier kil!
Maar al was er alzo geen schaduw, wat nood,
er was immers ook geen zon? Dus kon men dit
plein wel niet vergelijken met een oase in de
woestijn, maar wel met een woestijn in de oase.
Het welk ook een functie is. Dit plein nu bestond
niet om zijns zelfs wille. Maar het bestond om een
standbeeld, dat daar op deszelfs midden opge-
richt stond.Ik stelde een onderzoek in naar den naam
van de beroemdheid, die hier in steen vereeuwigd
was. Maar noch voor noch achter, rechts noch
links vond ik eenige aanwijzing. Toen mompelde
ik zoo in mijzelf: „Wie ben je toch, kerel?“ Daarop
was het of er leven kwam in het beeld. Het kon
weliswaar zijn stijven nek niet buigen, maar het
rolde net zoo lang met zijn oogen, dat het mij
kon zien. Eerst begon een langzaam rochelen, ijsig
om aan te hooren, en toen ving een rauwe stem
aan zich los te scheuren uit dien steenklomp.„Mensch daar beneden!“ hoorde ik tot mijn ver-
bazing zeggen, „help mij toch eindelijk eens van
dit benauwde plekje af!“Ik ben niet bijzonder schrikachtig, wel nieuws-
gierig! „Hoe heet u, meneer?“ vroeg ik, terwijl ik
aanstellen maakte hem een handje te geven. „Mijn
naam is Zelfstandigheid“ was zijn antwoord.
„Ik ben van een zeer nette familie. Mijn vader
was de bekende Einspänner en mijn moeder
heette Jannetje Eigenwijs“. „Wel, lieve neef“,
zei ik, „dan zijn wij familie van elkaar. Het bloed
van het roemruchte geslacht Eigenwijs vloeit ook
door mijn aderen. Ik heb meer dan eens mij hooren
prijzen als een zeer specifiek specimen van dat
genus Eigenwijs. Het is mij een bijzonder voor-
recht, u de hand te drukken“. „Hoe is het met
onze beroemde familie?“ vroeg het standbeeld, ter-
wijl het voorzichtig probeerde een stijve knie te
buigen, „zijn allen nog in goeden verstand?“ „Beste
Neef“, ging ik voort, „de familie Einspänner
maakt het bijzonder goed. Zij heeft reeds twee
groote volken voor haar karretje gespannen. De
familie Eigenwijs gaat het niet zoo fortuinlijk,
maar zij brengt nog altijd uitstekende zonen voort,
die partijen en kerken stichten en de woestijnen
op verdienstelijke wijze uithreiden.“Zelfstandigheid kreeg bij mijn bemoedi-
gend relaas wat kleur op zijn koude wangen. „En
gij“, zoo sprak hij mij aan, „gij hebt zeker ook
veel gedaan om nieuwen luister bij te zetten aan
de glorie van ons oud geslacht?“ Ik kreeg een
kleur bij die vraag. „Beste Neef“ moest ik zeggen,
„mijn familie heeft mij in den ban gedaan. Ik ben
door mijn huwelijk in de familie Gemeenschap
opgenomen. Het heeft mij eerst ontzettend veel
moeite gekost om aan de zeden van deze familie
te wennen. Mijn aangeboren zelfstandigheid
heeft zich daar heftig tegen verzet! Nog altijd heb
ik er een beetje moeite mee! Maar ik zou toch
voor geen geld van de wereld terug willen in die
beroemde familie, waaruit ik met u afkomstig ben.
Toen ik huwde en zoo in de familie Gemeen-
schap ben opgenomen, is mijn huwelijk inge-
zegd met de woorden: „Vergeet uw volk en uws
vaders huis, zoo zal de Koning lust hebben aan
uw schoonheid“. Dat is mij oneindig veel meer
waard dan die ijselijke deftigheid van de familie
Zelfstandig. Al ben ik in de trappen en de deelen
nog vaak erg eigenwijs, ik ben toch zoo recht ge-
lukkig in de familie Gemeenschap te zijn op-
genomen.“ Toen zei het standbeeld: „Neef, gij zijt
gelukkiger dan ik!“ En zie, op die woorden schoot
het leven weer in zijn stijve knieën en hij stapte
van zijn voetstuk af en ging met mij naar mijn
huis. Zijn stem was niet meer zoo schor, ja waar-
lijk, hij probeerde te zingen: „Ik ben een vriend,
ik ben een metgezel...“

Toen werd ik wakker.

Daar is een opvoeding, die men kan noemen:
opleiding voor standbeeld. Men doet zijn kind dan
geen Jongelings- of Meisjesvereniging bezoeken.
Men gaat het voor in dominees-gang inplaats van
in kerkgang. Aan zijn maatschappelijke opleiding
wordt alle zorg besteed, maar voor het onderwijs
in de belijdenis der kerk kan wel met een stoom-
cursus worden volstaan. Zulk een opvoeding draagt
wrange vruchten. Zulk een candidaat-standbeeld
wordt geen assistent, geen corporatielid, geen col-
lectant. Op vergaderingen is hij niet te vinden. Hij
staat te verkillen en te verstijven op het plein
Eenzaamheid.Och, als al onze verkilde krachten en verstijfde
broeders zich eens bekeerden tot de gemeenschap
des Verbonds, welk een herleving zou dat zijn!
N. B.

gij de genade Gods niet te vergeefs moogt ontvangen hebben. (De Corinthiërs hebben, bezitten de genade dus en die genade moet nu doorwerken, vrucht dragen.)

6:14 v.: Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen wat gemeenschap heeft de geloovige met den ongelovige? ... Want gij zijt de tempel des levenden Gods.

7:8 v.: Want hoewel ik u in den zendbrief bedroefd heb, het berouwt mij niet.... omdat gij bedroefd zijt geweest tot bekeering; want gij zijt bedroefd geweest naar God (d.w.z. overeenkomstig Gods wil, bedroefd zó als de Heere dat begeert). Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekeering tot zaligheid.

7:16: Ik verblide mij dan, dat ik in alles van u vertrouwen mag hebben.

8:7: Zoo dan, gelijk gij in alles overvloedig zijt, in geloof (!) en in woord, en in kennis, en in naastigheid, en in liefde.

9:2: Want ik weet de volvaardigheid uws gemoeds.

In 11:13 zegt Paulus dit: Doch ik vrees, dat niet eenigszins, gelijk de slang Eva door haar arglistigheid bedrogen heeft, alzo uwe zinnen bedrogen worden, (om af te wijken) van eenvoudigheid, die in Christus is. Ook dit woord van Paulus gaat uit van de gedachte, dat de Corinthiërs geloovigen zijn. Evenals Eva door de leugens van Satan werd weggeleid uit de goede verhouding tot God, zoo loopen de Corinthiërs gevaar door de leugens der valsche apostelen te worden losgescheurd van hun Heiland. *) Dit woord is dus voor alles een waarschuwen tegen de valsche leeraars, die ook in Corinthe optraden.

Wanneer we dit alles aandachtig overlezen, dan krijgen we een zeer gunstig beeld van de Corinthiërs. Zeker, er zijn zonden. Ze vinden dat Paulus maar een zwak mannetje is. Ze zouden graag wat groter krachtopenbaring ontdekken in zijn spreken en doen. Ze laten ook valsche profeten te veel begaan — die hadden allang uitgeworpen moeten worden. Er zijn nog allerlei andere zonden, zie 12:20. *) Maar ondanks dat zegt Paulus met groote vreugde, dat hij een vaste hoop van hen heeft, en dat zij staan door het geloof. Hij vertrouwt, dat alle n deelgenoot zijn van zijn blijdschap. Hij weet, dat ze een brief zijn van Christus, dat ze bedroefd zijn geweest naar God en zich bekeerd hebben van hunne zonden. Ja ze zijn zelfs in alles overvloedig geweest, ook in het geloof.

Dat alles bij elkaar is wel een heerlijk getuigenis. We behoeven helemaal niet in onzekerheid te zijn omtrent den toestand der gemeente. Van twijfelaars wordt nergens gesproken!

• • •

We komen nu tot den tekst zelf. En we vragen weer of wij in den tekst aanwijzingen kunnen vinden omtrent Paulus' gedachten over de Corinthiërs. Hoe hij, met name, oordeelt over hun geloof. Of hij hen als geloovigen toespreekt en behandelt.

In 2 Cor. 13:5 vinden we achter elkaar twee bevelen: onderzoekt u zelve of gij in het geloof zijt en: beproeft uzelve. Hier wordt dus inderdaad, ik heb het reeds eerder met nadruk gezegd, zelfonderzoek geëischt. Maar de vraag is hoe Paulus dat bedoelt, waar hij van uitgaat, wat hij ermee wil bereiken.

In dat eerste bevel gebruikt Paulus een woord, dat een onderzoek aanduidt, waarvan de uitslag niet zeker is. Het resultaat van zó'n onderzoek op zichzelf kan dus gunstig, maar ook ongunstig zijn. *) Stond hier alleen dit bevel, dan zouden we, gerekend alleen naar dit vers, moeten concluderen, dat Paulus niet wist, hoe het met de Corinthiërs stond: het kon goed met hen zijn, maar ook verkeerd.

Verder moet het zelfonderzoek zich bezig houden met de vraag of de Corinthiërs in het geloof zijn. Prof. Greijdanus maakte mij indertijd opmerkzaam op het feit, dat hier gesproken wordt niet van het geloof in de menschen, maar van de menschen in het geloof. Natuurlijk strijden deze twee uitdrukkingen niet. Ze komen beide in de Schrift voor. Maar er is toch wel een verschil, dat

bij de uitlegging in rekening moet worden gebracht. Het geloof wordt bij deze uitdrukking gedacht als een grond of steun of element, waarop of waarin de Corinthiërs moeten staan. Ze moeten geheel door het geloof worden omgeven en beheerscht. *) Ook aan het zelfonderzoek zal door deze uitdrukking een bepaalde richting worden gegeven. Het zal moeten vragen of werkelijk aanwezig is dat zich laten beheerschen door het geloof over heel de levenslijn. *) Maar nog eens: zekerheid omtrent den uitslag geeft dit bevel op zichzelf genomen niet.

Na dit bevel komt evenwel een tweede en dat luidt: beproeft uzelve. Evenals in het eerste bevel staat dit „uzelve" met grooten nadruk voorop! De Corinthiërs wilden Paulus „beproeven" — ze moesten het zichzelf eerst maar eens doen is Paulus' wederwoord.

In dit tweede bevel gebruikt Paulus een geheel ander woord. Het is het Grieksche woord dokimazein. Op dit woord moeten we nauwkeurig letten. Wat wil dit woord zeggen? Welke werkzaamheid duidt het aan?

Luisteren we eerst naar Prof. Grosheide. Hij zegt er dit van: dokimazein is dat eigenaardige keuren of beproeven, waarbij men vooraf zekerheid heeft, dat er iets goeds voor den dag zal komen en de bedoeling voorziet om dat goede te vinden, bewijzen dat iets beproefd, deugdelijk is en het als zoodanig erkennen. *) Een Prof. Greijdanus zegt van dit woord in zijn nieuwste Kommentaar: beproeven, keuren... met de gedachte, dat het goed bevonden, goedgekeurd wordt. *) Zóó zeer ligt de gedachte, dat het onderzochte goed en deugdelijk zal blijken, op den voorgrond, dat het woord dikwijls eenvoudigweg goedkeuren beteekent. In 1 Thess. 2:4 schrijft Paulus b.v. dat hij beproefd, gekeurd is door God om met het evangelie belast te worden. Hier beteekent het woord onmiskenbaar goedkeuren. Prof. van Leeuwen vertaalt het dan ook door: waardig gekeurd. *) Wanneer nu de Corinthiërs op deze wijze een bevel ontvangen om zichzelf te „beproeven", dan ligt in dit zóó gegeven bevel de zekerheid van Paulus, dat er iets goeds voor den dag zal komen. Het „onderzoek" uit het eerste bevel, krijgt nu door het tweede een nadere bepaling. Het is een onderzoek, waarvan Paulus goeden uitslag verwacht, een onderzoek, waaruit de Corinthiërs naar Paulus' overtuiging als deugdelijk, proefhoudend te voorschijn zullen komen. *)

Na de twee bevelen waarmee dit vers begint, volgt een vraag van Paulus: „Of kent gij uzelve niet, dat Jezus Christus in u is?" *) Is weer zeer de moeite waard goed op die vraag te letten. Paulus richt haar tot alle Corinthiërs. Hij stelt hun de vraag of zij zichzelf niet kennen. En voor dat kennen gebruikt hij een woord, dat een indringende, zekere kennis aanwijst. *) Die zelfkennis waarnaar Paulus vraagt betreft dan het weten, dat Jezus Christus in hen is. Kommentaren verwijzen hierbij naar Gal. 2:20; Rom. 8:9; Ef. 3:17 e.d., waar ook gesproken wordt over het leven, het zijn, het wonen van Christus in de geloovigen. Naar dit feit vraagt Paulus. Of de Corinthiërs niet heel goed weten, dat Jezus Christus in hen is, hen beheerscht en leidt, het middelpunt van hun leven is, hun kracht en vreugde, de Verlosser, naar Wien ze altijd vragen en op Wien ze volkomen vertrouwen?

Nu is 't mooi, dat men aan een vraag in 't Grieksch dikwijls nauwkeurig kan zien, welk antwoord de vrager verwacht. In 't Nederlandsch is dat niet zoo sterk het geval. De toon, waarop de vraag wordt uitgesproken geeft bij ons hierover soms meer licht. Maar in het Grieksch is dat anders. En zoo vinden we hier blijkens de woordkeus een vraag waarop met groote zekerheid een bevestigend antwoord wordt verwacht. Paulus rekent erop, dat de Corinthiërs op zijn vraag zullen antwoorden: Ja Paulus, dat Jezus Christus in ons is dat weten we heel goed. Daarvan zijn we zeker. *)

Zoo dringt Paulus de eerst gegeven bevelen aan. Ze moeten zich onderzoeken en beproefd toonen. En dat kan — ze weten toch immers wel, dat Jezus Christus in hen is!

En dan komt het laatste stuk van den tekst: indien gij althans (niet eenigszins) verwerpelijk zijt. Naar Cal-

vijs overtuiging is dit een waarschuwing. Blijven ze in de zonde der verachting van Paulus' apostolaat, dan blijkt daaruit dat ze verwerpelijk zijn. *)

• • •

De vraag is nu: kan een dergelijke waarschuwing, die bijna het karakter heeft van een dreiging, gepaard gaan met dat zien en aanspreken der Corinthiërs als geloovigen?

We willen twee voorbeelden geven, waaruit dat inderdaad en overtuigend blijkt.

In Joh. 15 lezen we, dat Jezus Christus Zelf tot Zijn apostelen zegt (vs 3): Gijlieden zijt nu rein om het woord, dat Ik tot u gesproken heb. Dat is dus wel een sterke uitspraak: de discipelen zijn rein. Maar dan laat onze Heiland er aanstonds op volgen: Blijft in Mij en Ik in u. Gelijkwijs de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf, zoo zij niet in den wijnstok blijft; alzo ook gij niet, zoo gij in Mij niet blijft.... Zoo iemand in Mij niet blijft die is buitengeworpen.

Hier ziet en noemt onze Heiland Zijn discipelen als reinen en tóch volgt de vermaning, de dreiging om te zorgen niet verworpen te worden.

Misschien spreekt in dit verband nog meer een woord van Paulus zelf.

Niemand zal durven ontkennen, dat in Paulus' geloof macht en sterk was. En toch ziet Paulus zeer ernstig gevaar van verworpen te worden onder oogen. In 1 Cor. 9:27 schrijft hij: Maar ik bedwing mijn lichaam en breng het tot dienstbaarheid, opdat ik niet eenigszins daar ik anderen gepredikt heb, zelf verwerpelijk worde. In meer dan een opzicht lijkt dit vers op het laatste deel van 2 Cor. 13:5. In beide vinden we precies hetzelfde woord: verwerpelijk. Naar Prof. Grosheide's meening „traint hij (Paulus) zich in het bijzonder, om niet zelf adokimos (verwerpelijk) te worden, d.w.z. te worden één, die de proef, welke God hem straks zal doen ondergaan.... niet zal kunnen doorstaan. Hij zou verloren gaan".

Er is dus in onzen tekst niets tegenstrijdigs. Evenals op zooveel plaatsen in de Schrift worden de geloovigen inderdaad als geloovigen aangesproken, en als geloovigen worden ze vermaand een bepaalde, aangewezen zonde grondig los te laten. En dan wordt daarbij gezegd, zeer ernstig, dat het niet breken met die zonde (welke dan ook moge zijn: het verachten van Paulus' apostelschap of iets anders) zal leiden tot, of reeds openbaring is van een verworpen-zijn voor Gods aangezicht in Gods gericht.

• • •

Al zou Calvin het geheel en al mis hebben gehad, al zou dus onze tekst niets met Paulus' apostelschap te maken hebben, al zouden we in dezen van een groot als Calvin moeten afwijken, dan kan toch moeilijk geloofend worden, dat Paulus hier met innige overtuiging zich richt tot geloovigen. Geloovigen worden opgeroepen zich te onderzoeken en te beproeven. Juist omdat ze geloovigen zijn kan dat. Omdat Paulus de overtuiging heeft, dat zij Christus in zich weten (denk aan zijn vraag) daarom kan hij zóó bevelen.

Ten slotte blijkt nu wel heel duidelijk, dat van een bedoeling om twijfelaars door zelf-analyse omhoog te voeren tot geloofszekerheid helemaal geen sprake is. Zoo iets lag wel ver en ver buiten Paulus' gezichtsveld, toen hij deze woorden schreef.

Dit alles overziende kan onze conclusie niet mooier en duidelijker worden weergegeven dan door een woord van Dr Impeta zelf.

Van Dr Impeta?

Inderdaad. Maar dan niet van den Dr Impeta der vluchtige, niet steeds scherp onderscheidende, (hetwel rommelige brochure, maar van den Dr Impeta van het bezonnen, rustige „Bijbelsch Handboek", deel II. We vallen dien Dr Impeta bij, tenminste voor zoover hij schrijft over de kwestie die ons nu bezighoudt. In dat Handboek schrijft Dr Impeta op pag. 410: „Wordt dus de vraag gesteld: of we door zelfonderzoek en zelfontleding moeten trachten te komen tot de verzekerdheid des geloofs; of

den sullen mit alle vlijt soo veel hem mogelijk de Lyckpredicken affschaffen.

6. Van de profanatie des Sabbatz is in Classe besloten ditselve ad Synodum te referiren, opdat sulx doch eenmaal mach afgedaen werden.

7. Pilgerino den Pastoor in Vassen is opelacht van den Classe den Catechismum flytich te ooverleesen unde mit Godes Woordt te conferiren om ront bekentnisse te doen, off deselvige schriftmatich sy ofte niet; oick dat hy sich mit syn Concubyn opentlick sall laten insegenen.

8. Ludolpho Pyck, pastori in Epe, is bevolen dat hy in naesten Classe oick ront bekentnisse sal doen van den Catechismo off hy schriftmatich zy ofte niet, dat welck hy oick beloeft heeft.

9. Dewyle 't sich bevindt, dat de meesten kercken Dinaren als nemplick Hattem, Voorthuysen, Gerder, Elspeet ende meer andere der onkosten op Reyssen na Classen ende Synodum beswaren, dat Scholten unde kerckmeysteren eenes ideren oorls van wegen Hoves opelacht werde, daer in de nootdurft te verschaffen.

10. Ofte eenige swaricheyden voor velen, is in Classe besloten unde oovergeven, dat de kerk van Harderwyck sal macht hebben alsulx aff te doen, unde so sy eenige dinaren daer tho van noden hadden tmogen verschripen.

11. Reinerus Winckopius heeft beloofd alle vlyth voer te wenden dat het Nachtmal des Heeren aldaer in Bernevelt macht uithgedeylt werden, want

Acta van de Classis Neder-Veluwe

1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

X.

In- en uitwendige moeilijkheden bij den aanvang der Reformatie. Gratie-jaar. Een pastoor afgewezen.

Acta des Classis in Nederveluwen ghehouden binnen der Elburch inden Jaer 1597 den 28 Aprilis.

Nae gehouden ghebet is Winandus Joannis tot Preside unde Johannes Caesarius pro assessore, unde Gualtherus de Bruyn als scriba per suffragia gekoren.

Sint op desen Classe erschienen van Harderwyck Joannes Caesarius unde dem ernnstesten unde vrommen Dirck Voeth Burgemeyster ende Senior.

Van der Elburch Winandus Joannis, minister, ende Mauris Creeft, Senior.

Van Hattem: Joannes Sanderus, minister ende Peter Gerritsz, Senior.

Van Niekerck Joannes Zwitter, sonder olderlinck is voer dit mael thogelaten meer sal voortaan niet meer ghescheden.

Van Bernfelt Reinerus Winckopius.

Van Voorthuysen Gualtherus de Bruyn ende Elbert Rycksz, Senior.

Van Garder Thimannus Alberti.

Van Elspeet Joannes Anthoni.

Van Nunspeet Thimannus Mylius.

Van Doorspieck Wesselus Groningensis.

Van Oldenbroeck Goeswinus Dorh.

1. De Dienaers opten platten landen die geen Gemeenten noch hebben unde dat Nachtmal niet uithdeylen schollen gehalten zyn der negeshe plaats te erschinen daer dat Nachtmal uithgedeilt werdt unde dat ten weynichsten des Jaer een mael unde aldaer dat Nachtmal mit te holden.

2. Gualtherus de Bruyn nadem hem opelacht was van den Classe syn Testimonium te brenghen van den Arnheimsche dat welck ghescheet is in den Classe binnen der Elburch ghehouden, daer de Broederen des Classis semmentlick mede tevreden zijn geweest ende geapprobiert.

3. Den Praesidi met een Olderlinck is van den Classe opelacht mit den Scholt van Doorspieck fruntlicker wyse te spreecken dat syn L. believen wil den Dinaer aldaer op alle predickdagen de psalmen Davidts te singen in der kerecke unde dat men mach Aelmussen versamelen onder de predick aldaer.

4. Het Classis sal schripen an den Hove dat de Coesters opten platten landen de niet leesen ofte schripen konnen unde niet by den Hove thogelaten, datse mogen afgeschafft werden ende bequamen angeset als nemplick tot Elspeet.

5. De Dinaers des Woordtz op ten platten-Lan-

kommerden
gachten op te
door het naplu
gen, gedachten
een. Tekst:
aderst tell
Wie dit in:
oudt, kan
ing in deze t
al hij dan nie
H.

1) De Schrift
schijnbaar i
der heiligen. Al
niet te verlaten
ok aan een v
niet door uw
gestorven is! P
absoluten zin v
wordt naar mei
rt, genoemde t

2) Calvin den
door Paulus bij
worden gedaan.
op het lichaam
eclesia compet
tinde en half-r
et semiputra). I
tengel, omdat h
niet met het ge
lijk, omdat ze h
om dubito quin
na eos intelligi
an het lichaam

3) Zie: Cremon
1988, p. 188: „
scheining bring
4) Deze omac
Galaten (Bott
drukking „leven
p. 60.

5) Dr Impeta
Korintherbrie
mek, niet als te
de Augen falle
mechtheid", zoo
nietstarste, der
hier niet doelt.

6) Zie: Komm
1988, p. 188: „
scheining bring
4) Deze omac
Galaten (Bott
drukking „leven
p. 60.

7) Kommenta
blz. 341.

8) Dikwijls b
trieven. Zie b.v.
Merkwaardig is
kent: keuren, g
twee woorden
eerste woord on

9) Vgl. over
Unbrauchbare a
En het prachtige
urbuch enz., II
ard der Christ
nach der eig
verwezen naar
houdend blijkt
dan gezegd, dat
Heiles" (11) en
in der am Chri
tenden Geduld

10) Zie: Comm
p. 727): prob
rare nemo v
11) Zie: Comm
sen, p. 120, 179:
Ziel des Erkem
evenwel ook: R

12) De vraag
in juur. Prof
gramm, § 364:
dan bezigt men
men het gel
antwoord te
den door J. Re

13) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

14) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

15) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

16) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

17) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

18) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

19) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

20) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

21) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

22) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

23) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

24) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

25) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

26) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

27) Het is v
deren des
enen Dienae
worde, dat
kynderen an
houden nemp
hebben sich
den dienst a
treden. Ende

28) Angaenc
lyts op Camp
des Classis c
dat se sich
hem totten d
milt dat hij
syns levens
lmaet der g

uwing. Blijven ze in
lus' apostolaat, dan
zijn."

e waarschuwing, die
iging, gepaard gaan
orinthis als geloof-

en, waaruit dat is-

Christus Zelf tot Zijn
u rein om het woord
dus wel een steek
Maar dan laat onze
ift in Mij en Ik in u
in dragen van ziele-
blijft; alzoo ook zij
Zoo iemand in Mij

Zijn discipelen als
de dreiging om te

og meer een woord

at in Paulus' geloof
Paulus zeer ernstig
der oogen. In I Cor.
ig mijn lichaam en
ik niet eenigzins
verwerpelijk worde
s op het laatste deel
we precies hetzelfde
rosheide's meening
zonder, om niet zelf
i, d.w.z. te worden
taks zal doen onder-
n. Hij zou verloren

genstrijdige. Evenals
orden de geloovigen
ken, en als geloof-
le, aangewezen zonde
daarbij gezegd, zeer
te zonde (welke dat
an Paulus' apostel-
of reeds openbaring
aangezicht in Gods

is hebben gehad, al-
lus' apostelschap be-
zen van een groote
in toch moeilijk ge-
met innige overtuig-
Geloovigen worden
te beproeven. Juist
Omdat Paulus de
n zich weten (denk
bevelen.
lijk, dat van een be-
lyse omhoog te voe-
gen sprake is. Zoo
is' gezichtsveld, toen

lusie niet mooier en
door een woord van

den Dr Impeta des-
scheidende, is wat
Dr Impeta van het
boek", deel II. We
oorzoover hij schrijft
it. In dat Handboek
edt dus de vraag ge-
selfontleding moeten
heid des geloofs; of

hem mogelijk de

tz is in Classe be-
refereren, opdat
daen werden.

en is overalacht van
flytich te oover-
te conferieren om
deselvige schrift-
hy sich mit syn
nsegenen.

pe, is bevolen dat
bekentnisse sal
hy schriftmatich
beloofd heeft.

meesten kercken
oorthuysen. Ger-
der onkosten op
im beswaren, dat
enes ideren oort-
erde, daer in de

voor velen, is in
n, dat de kerck
ben alsulx aff te
n daer tho van
ven.

beloofd alle flyth-
nael des Heeren
eylt werden, want

kommerden en zwakgeloovigen zich daartoe moeten
richten op te werken in een voorgeschreven weg, n.l.
door het napluizen van allerhande gevoels en belevin-
gen, gedachten en stemmingen, dan luidt het antwoord:
een. Teksten als 2 Cor. 13:5, 1 Cor. 11:28
onderstellen het geloof".

Wie dit inzicht gewonnen heeft en vast-
houdt, kan verder over zelfonderzoek en zelfbeproe-
ving in deze teksten bedoeld alles zeggen, grove fouten
zal hij dan niet meer maken.

H.

C. V.

1) De Schrift gebruikt meermalen uitdrukkingen die
schijnbaar in strijd zijn met de leer van de volharding
der heiligen. Alle geloovigen worden vermaand den Heere
niet te verlaten en niet af te dwalen van Zijn wegen. Denk
ook aan een woord als van Paulus in Rom. 14:15. Richt
niet door uw spijs die ten gronde, voor wie Christus
gestorven is! Prof. Greijdanus merkt hierbij op, dat dit in
absoluten zin niet mogelijk is, maar dat hier gesproken
wordt naar menselijk aanzien. Zie ook verder de in dit
art. genoemde teksten uit Joh. 15 en 1 Cor. 9.

2) Calvin denkt hierbij aan grove, publieke zondaars die
door Paulus bij zijn komst in Corinthe in den ban zullen
worden gedaan. De scherpe woorden van 1 en 2 passen niet
op het lichaam zelf der kerk (neque enim in corpus ipsum
ecclesiae competeat oratio) maar op enkele verderf-
wende en half-rotte leden (sed in membra quaedam morbida
et semiputrida). Daarom laat Paulus zijn scherpte den vrijen
engel, omdat hij met private personen te doen heeft en
niet met het geheele volk. Hij noemt de zonden zoo open-
lijk, omdat ze heelemaal openbaar zijn. En ten slotte: Ego
non dubito quin excommunicatione se vindicturum adver-
sus eos intelligat. Paulus heeft ze dus in gedachten reeds
van het lichaam der kerk gescheiden.

3) Zie: Cremer-Kögel 1923, p. 194; Heine Synonymik,
1898, p. 188; *anagōrōn* will nu zum Bewusstsein, zur Er-
scheinung bringen, was gut und böse ist.

4) Deze omschrijving is ontleend aan Prof. Greijdanus,
Galaten (Bottenburg), p. 187, waar hij bespreekt de uit-
drukking „leven in het geloof"; zie ook: Korte Verklaring,
p. 60.

5) Dr Impeta verwijst in zijn brochure naar: Bachmann,
1 Korintherbrief, p. 416. Bachmann spreekt van een onder-
zoek, niet als te voren, in vers 3, werd genoemd naar een in
de Augen fallender Machtswort (dat is niet „eenige be-
weging", zooals Dr Impeta weergeeft) sondern das Ele-
mentarste, der Stand im Glauben". Dr I. verklaart, dat B.
hier niet doelt op den „stand", maar op den „staat". Een
Duitsch predikant, die uitstekend Hollandsch kent schreef
mij, toen ik inlichtingen hierover verzocht, dat het z.i. t.a.l.
kundig ongeoorloofd was bij „Stand im Glauben"
te denken aan „staat". Het groote Deutsche Wörterboek
van Sanders-Wülffing heeft als verklaring bij Stand: das
Stehen (het actieve dus) en: die Art und Beschaffenheit.
wie etwas steht, wie es mit, um etwas steht.

6) Zie: Commentaar 1 Corinthe, p. 397. In een noot op
de blz. zegt Prof. Grosheide nog: Toelichtend is vooral
2 Cor. 13:5, waar *anagōrōn*, dat onzekeren uitslag heeft, en
anagōrōn naast elkaar voorkomen. Zie ook p. 132.

7) Commentaar op de Brief a. d. Galatiërs, Bottenburg,
1834.

8) Dikwijls heeft het woord deze beteekenis in Paulus'
brieven. Zie b.v. Rom. 1:28, 2:18, 12:2, 14:22, 1 Cor. 16:3.
Merkwaardig is ook, dat, terwijl het Nederlandsch de trits
kent: keuren, goedkeuren, afkeuren — het Grieksch maar
twee woorden heeft: *doxazō* en *anadoxazō*. Het
eerste woord omsluit keuren en goedkeuren.

9) Vgl. over *anagōrōn*, Heine, p. 188: *ā* will das Böse,
Unbrauchbare ausschelden, das Gute an den Tag bringen.
En het prachtige art. van Grundmann in Kittel, Theol. Wör-
terbuch enz., II, p. 258 v.v. Daar lezen we o.a.: Zugleich
wird der Christ (!!) aufgefordert zu einer Prüfung, die
auch der eigenen Bewährung fragt und dan wordt
verwezen naar 2 Cor. 13:5. Van die Bewährung (het proef-
houdend blijken, het zich als deugdelijk bewijzen) wordt
dan gezegd, dat het is een „Bewährung des empfangenen
Heiles" (!) en: Die Bewährung hat also ihren Grund (!)
in der am Christenglauben festhaltendem (!), allem trot-
tenden Geduld und ihre Frucht in der lebendigen, um den
Sieg des Christus wissenden Hoffnung. Bengel schrijft bij
dezen tekst kort en krachtig (Gnomon, ad Steinkopf 1915,
p. 727): *probare se summe valorem explo-
rare nemo valet, nisi fidelis!*

10) *Anagōrōn*. Zie b.v. Greijdanus Commentaar Romei-
nen, p. 120, 179; Bachmann, a.w. p. 54: ein verstärktes, das
Ziel des Erkennen wirklich erreichendes *persuadere*. Zie
evenwel ook: Kittel, I, p. 703.

11) De vraag luidt: *ἡ οὐκ ἀνιπρόβουτος ὁ ἱσχυρὸς Χριστὸς
ἐν ὑμῖν*. Prof. Grosheide schrijft van dit soort vragen
Gramm. § 364: Verwacht men nu een bevestigend antwoord,
dan bezigt men *οὐ* of *οὐκ* en een weinig verder: Acht
men het geheel onmogelijk een ontkennend
antwoord te ontvangen, dan kan *οὐ* versterkt wor-
den door *ἡ*. Een dergelijk geval hebben we dus hier.

hem sulx oick vant Classe bevolen is.

12. Het is in Classe van den sempitlicken broderen
voer goeth angesien, dat voer dit mael om grote
periculen ende inconvenien ten, onkosten, te we-
ren, nijmantz sal trecken ad Synodum na Nym-
wegen, meer schriftelick ad Synodum over te
schrijven unde dat van den Classe.

13. Die broederen hebben eendrachtelick in Classe
besloten ende voer goeth angesien dat Wolterus
de Bruyn, Joannes Anthoni, Thimannus Alberti
sullen in haer kercken opentlick geconfermeert
unde dat anden ersten van eenen dienaar uth
Harderwyck.

14. Het is voer goet angesien ende van den broe-
deren des Classis geapprobeert, dat wanneer
enen Dinaer des Woordtz storve oft afflivich
worde, dat als dan de nagelaten weduwe ende
kynderen annu gratiae sullen genieten unde be-
houden nemptlick dat navolgende jaer rente, des
hebben sich de Broederen onder sich verbonden
den dienst aldaer dat jaer by beurten te voer-
treden. Ende dat met consent des Hoves.

15. Angaende Andrean Kassenborck, pastoor vort-
lyts op Campen gewesen, soo ist dat de Broederen
des Classis op syn begeerte geresolviert hebben,
dat se sich niet daer tho konnen verstaen, om
hem totten dienst toe Heerde anthonemen, Over-
mits dat hij geen ghetuichnisse siner Leere noch
syns levens konde thonen, noch dat hy geen
littmael der gemeente was.

Bengel schrijft hier t.a.p.: *potestis utique vos probare,
nam Jesus Christus est in vobis, eumque in
vobis esse nostis.*

12) Over het verband (grammaticaal en logisch) van dit
zindeel met het voorafgaande is nogal wat verschil. Schne-
dermann, in Strack-Zocklers Kommentar legt verband
tusschen: beproeft uzelf en dit zinsdeel. Aldus: beproeft
uzelfen „ausser wenn ein *anagōrōn* *fanōs* deshalb un-
thunlich wäre, weil sie selbst *anagōrōn* wären". Meyer (1862)
schrijft: „Das Christus in euch is, werdet ihr erkennen,
wenn ihr nicht etwa (*de* *uñ* vgl. 1 Cor. 7:5) unächte
Christen seid. In solchen freilich is Christus nicht". Bij
Bachmann vinden we dit: Gibt Pl. damit (dat is met de
vraag: of kent gij uzelfen niet enz.) seiner Mahnung den
höchsten Nachdruck, so will er doch nicht im Ern-
ste sagen, dass ihnen dieser innere Besitz
wirklich fehle. Das könnte ja nur der Fall sein, wenn
sie überhaupt bereits *anagōrōn* wären", p. 415. Ten slotte:
Calvin brengt dit stuk eerst in verband met de vraag: of
kent gij uzelfen niet enz., aldus: Quid autem hic Paulus?
reprobos esse testatur quicunque dubitant an possideant
Christum et sint ex illius corpore. Maar zooals boven is ge-
zegd, staat naar zijn overtuiging het al of niet erkennen
van Paulus' apostelschap in 't bijzonder met het niet of wel
verwerpelijk zijn in verband. Over deze exegetische kwestie
behoeven we hier niet verder te spreken. Vast staat dat het
bevel tot zelfonderzoek en zelfbeproeving verbonden is met,
gegeven wordt in de overtuiging, dat Christus in de Corin-
thiërs is (zie vorige noot).

Postscriptum: In het vorige artikel sprak ik ervan,
dat Calvin slechts éénmaal den tekst 2 Cor. 13:5 zou heb-
ben geciteerd. Dit is niet juist. 'k Vond nog een tweede aan-
haling, n.l. in zijn: Acta Synodi Tridentinae cum Antidoto.
Corpus Reform. XXXV, k. 457. Maar, tot mijn verrassing,
in precies hetzelfde verband als de aanhaling in de Institutie.
N.l. in een bestrijding van ketters, die zeggen, dat niemand
in zekerheid des geloofs kan zeggen, dat hij de genade Gods
ontvangen heeft (Nemo scire fidei certitudine potest, se
gratiam Dei consequutum) — Quod si Paulus, dum Corin-
thios hortatur ut semitipos probent sintne in fide, omnes
reprobos pronuntiat qui Christum non cognoscunt in se
habitantem (2 Cor. 13:5); ego cur verear bis reprobos pro-
nunciare, qui tale examen a tota ecclesia procul arcent, ac
de gratia Dei nihil certi reliquum faciunt? (mais plustost
veulent que les fideles se tiennent en branle pour tourner
ça et là quant à la fiance de leur salut). Dit laatste is een
aanvulling uit de Fransche editie.

Wat verder de aanhaling van 2 Cor. 13:5 in de Dordtsche
Leerregels betreft: Soms vindt men den tekst aan het
eind van paragraaf I, 12 (in de bekende uitgave van Dr
Kuyper b.v.), soms achter den eersten zin (in de
uitgave van v. Toorenbergen b.v.). Is het laatste oorspron-
kelijk, dan wordt de aanwending van den tekst in den geest
van Calvin nog weer meer waarschijnlijk.



LITERATUUR EN KUNST

„Kneuterboertjes" van Jan Knappe.

III.

Uit onderscheidene romans van Christelijke
schrijvers kunnen voorbeelden gehaald worden:
God moet den mensch eerst alles ontnemen,
waarin hij meent rijk te zijn, voordat hij Zijn stem
hoort. J. Haantjes (uit wiens artikel we enkele
aanhalingen gaven) wijst erop dat de moderne
Christelijke Letterkunde rijk is aan bekeerings-
gevallen en dat de letterkundige kritiek dit feit
steeds voorbij heeft gezien. Ze heeft telkens weer
gesmaald op „de goedkoopste bekeeringsgeschie-
denissen"; ze heeft deze bekeeringsgeschiedenisjes
zoo ver mogelijk van zich geworpen, en ze is er
zich niet van bewust geweest dat de boeken die
ze wel aanvaardde, die ze als goede lectuur stelde
tegenover de stichtelijke verhalen, voor een be-
langrijk deel óók waren, en ook nu nog steeds zijn
bekeeringsverhaal.

Maar de groote eisch blijft: de schrijver moet
subjectief bij dat verhaal en die bekeerung betrok-
ken zijn.

Jan Knappe brengt ons door dit boek tot die
overtuiging, door den gloed van warmte, den eer-
bied en afstand waarmee hij het geschreven heeft.

Dat is geen stichtelijke salontafelromantiek (dit

16. Is geapprobiert by den Broederen des Classis
kynderen des Donderdachs t Doop koemen unde
op den selvigen dach geprediget wordt, sullen
oick de Ehe luyden moegen ingesegent werden.

17. Den Presidi mit noch een olderlynek aldaer van
den Classe opgeleyt syndt tgaen by den Richter
int Olde-Broeck ende tsamen mit den anderen
naebuieren tho sprecken dat uere predicker Goe-
sewinc beter onderholt wolden geven ende oick
continueren oick mit den kerckmeysteren ende
Schoelmeyster van den dinghen thandelen de
(welke) Gosewinus sal andienen.

18. Noch is den Presidi mit een olderlynek oper-
lacht, mit den Scholt ende kerckmeysteren van
Doerspeick tsprecken datse Wesselum haeren
Dinaer voer eenen stedigen predigher wolden ac-
cepteren unde syn stipendium tvermeren, unde by
also sulx niet en ghescheden, solde den Dinaer
noytsaekelick veroersaeckt worden um te ver-
trecken.

19. Is de kereke Dinaers unde Olderlinge van Har-
derwyck opgelecht den naesten Classsem weder
uthteschreven ende dat op Putten, ende dat op
sodanige tyt als het nodich sall gevonden werden.

Unde minister loci aldaer sal de predich doen.

20. Is volgens examen concionis biden Reinero
Winckop Dinaer des Woordtz in Bernevelt gedaen
ex Johanne Cap. 3: Sic deus dilexit etc., is de-
selvighe bevonden seer slecht, waer uth hy ver-
maent syner swackheit oick te bedencken der

woord is van Frans Coenen), maar christelijke
realiteit, of beter, realiteit door een Christen gezien,
geplaatst in het licht der eeuwigheid. Dat is zijn
kracht, maar het eischt dat de beoordeelaar van
uit een bepaalde plaats dit werk beziet.

En hij die alleen met een aesthetischen maatstaf
meten wil, zal wel bezwaren kunnen inbrengen;
op verschillende plaatsen wordt gezondigd tegen
enkele opvallingen van kunst, literatuur en stijl-
leer; niet altijd is de woordkeus gelukkig, op
enkele plaatsen breekt wijdloopigheid de gedachte
— goed, maar wie zich weet in de nabijheid van
een menschenziel, die lijdt onder zooveel valsche
vroomheid en verdwazing van Gods geopenbaarde
liefde, en voor wie het schrijven van dit boek een
innerlijke noodzakelijkheid moet zijn geweest —
voor dien lezer zal dit boek beantwoorden aan
zijn doel: het zal hem terug brengen tot de waar-
heid en de waarde van het leven.

Dit boek heeft één groot bezwaar: de half-fone-
tische weergave van het dialect belemmert een
eenigszins vlotte lezing. En we kunnen de nood-
zakelijkheid van zoo'n nauwkeurige weergave niet
inzien. Er verschijnen tegenwoordig veel streek-
romans — de oorzaak van dit verschijsel willen
we laten rusten —, maar die niet die hinderlijke
klankuitbeelding hebben als dit boek. Een boek
geschreven in dialect wint aan locale kleur, dat is
waar, maar het dialect behoort meer tot het ty-
pische, dan tot het karakteristieke. En een schrij-
ver zooals Jan Knappe, die juist op dit laatste
zijn accent legt, waardoor zijn werk sterk is, en
waardoor zijn werk groeikracht heeft, behoeft zich
niet in dit keurslijf te wringen. En dan bestaat er
nog dit groot gevaar, dat de lezer aan zijn woorden
een verstandelijke beteekenis gaat hechten, omdat
hij bijna gedwongen wordt tot het spellen van de
letters. Want men kent een woord en een zin pas
goed, als niet slechts de begripswaarde maar ook
het gevoelselement ervan in ons leeft. Dan hooren
we den klank van de stem en zien we de uit-
drukking van het gezicht, en leven we in de sfeer
van de levensomstandigheden van de menschen
uit ons boek mee. Een sobere weergave van een
dialect, en ik denk hier aan de boeken van Streu-
vels, Herman de Man, Antoon Coolen — geeft een
duidelijke gevoelstint aan de woorden. Als de
boeren van deze schrijvers gaan praten, dan wor-
den we verplaatst naar hun land en hun arbeid.
Ter vergoelijking kan aangevoerd worden dat het
dialect van Flakkee niet zoo smeug is als dat van
de Peellbewoners — maar „elke nasie het z'n
taal", — en die taal is rijk genoeg om het leven
van menschen uit te beelden; dit heeft de auteur
trouwens met dit boek getoond. Wat ik ook een
bezwaar vind is: dat m.i. de stijl te open, te breed
is voor de karakters. Kees van 't Land is een
stugge nijdige kerel. De schrijver geeft dat heel
goed weer in de sombere, soms bijna cynische
karakteriseering van dezen man. Maar dan moet
ook die geslotenheid en korthed gezien worden
in den stijl; dit laatste bereikt de schrijver hier
en daar b.v. wanneer de oude vrouw gaat praten:
dan treft hij sprekende effecten, met geestigheden
en rake typeering. Zoo bij Woekermaart en zijn
vrouw, na een bezoek van Kees van 't Land. Het
treft ook dat we zoo weinig van de natuur zien,
in haar oneindig wisselende vormen — daardoor
ontbreekt het lyrische in dit boek. Zelfs de idylle
die we konden verwachten in de verhouding tus-
schen Piet en zijn verloofde was niet in staat
om den schrijver voor een korten tijd uit deze
omgeving los te maken.

Al met al geloof ik dat we ons toch verheugen kun-
nen over dit boek. 't Is geen werk van letterkundige
schoonheid, het is zwak van dramatische verwikke-
ling, maar de psychologie in de verschillende op-
treedende personen is aannemelijk gemaakt. Het
boek is niet gebouwd op een motief van boeren-

grote Gemeente de hy hadde thedinen, ofte hy
niet daer in solde willen bewilligen, dat hem een
ander ghetrouwer Dinaer by gevoecht mochte wor-
den, also dat hy nochtans solde genieten dat hy
tegenwoordich heeft, unde nu en dan syn ver-
moegen mede tpredicken daer in hy in geconsen-
teert ende bewilliget heeft.

21. Is oick besloten by den Classe dat de Dinaers
des Woordtz alle veertien dagen tot Heerde zullen
predicken; deselvighe sullen genoempt werden op-
dat also den dienst der kereke aldaer mach be-
waeret werden wes ter tyt dat daer eenen getrou-
wen Dinaer stedich mach gesonden, unde opdat
sulx mach ordentlick ghescheden sal men daer
van oover schriven an den Hove, opdat sulx mach
bewilliget unde den Scholt aldaer gebieden den
Dinaer alle veerthien dagen laten halen, unde
sal ten ersten weesen den Dinaer int Olde broeyck,
daer negst Doyspeick, Nuspeet, Elspeet.

Ten eynde is Censura morum gehouden worden
unde der convent besloten worden mit ener
Dancksegginge tot Godt de Almachtige, Actum den
28 Aprilis 1597.

WINANDUS JOHANNIS, praeses.
JOHANNES CAESARIUS, assessor.
GUALTHERUS DE BRUYN, scriba.